

זבחים קיא

משה שווערד

1. שפת אמת על זבחים דף קי/ב

בגמ' ביש שיעור למים קמפלגי. [1] לגירסא דידן הי' נראה לפרש בפשיטות דלת"ק דוקא ג' לוגין דיש שיעור ולר"א אפי' לוג דאין שיעור רק רש"י ותוס' נראה דגרסי בגמ' דר"א אמר והוא שמלאן לשם חג א"כ ר"א מקיל הוא. [וכן הוא בתוספתא פ"ב]:

2. רש"י על זבחים דף קי/ב

ביש שיעור למים – [2] דקאמר תנא קמא המנסך שלשת לוגין חייב והוא הדין יותר משלשת לוגין דיש בכלל מאתים מנה ואף על גב דמלינהו בכלי גדול קדשינהו כלי דאין שיעור למי החג למעלה ואתא רבי אלעזר למימר והוא שמלאן לשם חג כדרך מילואן דהיינו שלשת לוגין ותו לא כדתנן (שם) צלוחית של זהב מחזקת שלשת לוגין ממלא מן השילוח אבל אי הוי טפי לא קדשינהו כלי דלא חזו ליה דיש שיעור למים ואין כלי שרת מקדשין אלא הראוי להם:

3. תוספות על זבחים דף קי/ב

ביש שיעור במים קא מפלגי. פירש בקונטרס ... וקשה דהא רבי אלעזר מי החג קאמר לעיל דאין שיעור למים כלל לא למעלה ולא למטה כדמוכחא נמי ההיא דמעילה (שם) [3] ומפרש הר' חיים איפכא דתנא קמא סבר יש שיעור דנקט שלשת לוגין לא פחות ולא יותר ואתא רבי אלעזר למימר והוא שמלאן לשם חג דקבעינהו מנא דרבי אלעזר לטעמיה דאמר לעיל קביעותא דמנא מילתא הוא אבל לא קבעינהו מנא חייב בפחות משלשת לוגין דאין שיעור למים ור' אלעזר לטעמיה דאמר במתני' מי החג:

4. קרן אורה על מסכת זבחים דף קי/ב

גמרא ר' אלעזר בשיטת ר"ע רבו אמרה דניסוך המים דאורייתא ופריך עלי' ר"ל אי מה להלן ג' לוגין כו' ור"א מי החג קאמר פירש"י ז"ל ואפילו פחות מג' לוגין דאיכא למ"ד בלוג היה מנסך עכ"ל. ואין זה מובן דהא ר"י ג"כ ס"ל דיש שיעור למים אלא שיעורו בלוג ואלו הכא בעינן למידק מר"א דאמר מי החג דאין להם שיעור כלל והוי ליה לפרש אפילו יותר מג' לוגין וכדפליגי בזה ריש לקיש ור' יוחנן במעילה (יג' ב) דר"י אמר מועלין בכולן. ומ"מ נראה דדברי רש"י ז"ל נכונים דע"כ אפילו למ"ד אין שיעור למים ע"כ יש איזה שיעור למטה דאל"ה לא ידעינן כלל שיעורו בכמה ואטו אפילו בכ"ש זה לא מסתבר אלא שיעור הפחות הוא לוג דאשכחן מ"ד הכי ומלוג ולמעלה אין שיעור ומבואר לקמן יותר:

5. יפה עינים על זבחים דף קי/ב

אם מלאן לשם חג. [4] בירושלמי סוכה פ"א ה"ו הפלוגתא אליב' דר"א אית תניי תני בשם ר"א אם מלאן ואית ת"ת בשם ר"א א"צ למלאן לשם חג ואמר שם דפליגי אם יש שיעור למים ולמ"ד יש שיעור למים פטור והיינו אם כבר ניסך ג' לוגין בפנים ונסך אח"כ ג' לוגין בחוץ דאין מתקבל השנים בפנים כיון דיש שיעור למים ע"כ פטור ועש"ק שם:

6. שפת אמת על זבחים דף קיא/א

בגמ' בקרבו נסכים במדבר פליגי כו'. מפירש"י משמע דלמ"ד דא"צ כלי אפי' לא נתקדשו עדיין לפנים בכלי חייב עלה בחוץ ובאמת לשון הברייטא אם מלאם לשם חג משמע קצת הכי. אבל תימא בעיני כיון דעדיין לא נתקדשו אין עליהם דין קדשים בחוץ והוי כמו קדשי בדק הבית. מיהו י"ל דמודה רש"י דקדושת פה בעי ...

7. חידושי בתרא

תתת) קיא. בקרבו נסכים במדבר פליגי. יש מקשים דעצם הדבר דקרבו נסכים במדבר ואפי' בלא קידוש כלי הרי צ"ע הא כיצד הו' קרבן בלא שנתקדשו קדוה"ג, דכל שלא נתקדשו בכלי הו' כחולין ואיך חשוב קרבנות. וצ"ע בתמיהתם, דלרש"י

תתתא) קיא. אקושיט היש מקשים רצו לתרץ בשני דרכים, (א) דהא דבעינן קידוש כלי לקבל קדושת קרבן ולא סגי בהקדשתו שהקדיש בפיו, ה"מ השתא מאחר שעכשיו יש דין הקרבה בכלי שרת ולכן בעינן דוקא שיקדשו בכלי, אכן במדבר שלא היו כלי שרת אזי כשם שקדו"ג של בהמה חלה בפה ובלי כלי ה"ה בזמן המדבר נתקדשו המנחות בפה (כעין ר' ישמעאל קטו: דרך כללות נאמרו בסיני), (ב) שבאמת אפי' בלא כלי שרת הם מתקדשין בשעת מעשה ההקרבה ונעשים בהקרבתם קדושים קדוה"ג [וכעין זה מצינו בפר האדומה אפי' שהיא

(ועי' בסימן הקודם, דלכאורה במדבר, דהיינו באהל מועד כל ארבעים שנה כדפרש"י, היו כלי שרת, וההוכחה דלא בעינן כלי שרת הוא מדחידשה תורה נסכים בגלגל גם לבמת יחיד אע"ג דלא היה בה כלי שרת כדפרש"י, וצ"ע.]

8. שערים מצויינים בהלכה

דף קיא. בקרבו נסכים במדבר קמיפלגי. עי' בפרש"י דת"ק דמחייב לא בעי בנסכים קדושת כלי לחייב עליהן בחוץ, הואיל ובשעת היתר הבמות קריבין בלא קדושת כלי כו', דהא בפנים אם עלה לא ירד. והביאור בזה שכל שאם עלה לא ירד חייב בחוץ, כיון דראוי לפתח אהל מועד. ועי' מש"כ התוס' (קי: ד"ה אי). ועי' במקדש דוד (סי' ד-ב) מה שהקשה לפמש"כ בפרש"י לעיל (קט. ד"ה ת"ל). ועי' בקר"א שהקשה, הרי אין כאן קדושת הגוף רק קדושת דמים, דלא חל קדוה"ג קודם שנתקדש בכלי, [כמו בכל מנחות ונסכים שיש להם פדיון עד שלא קידשו בכלי, עי' מנחות ק:], וא"כ היאך יתחייב בחוץ, [ושאני בזמן היתר במה כיון שא"צ כלי חל קדוה"ג בקדושת פה, משא"כ בזמן איסור במה לא חל קדוה"ג כלל, ועי' מש"כ במק"ד (סי' ג-ח), וע"ע בחזון יחזקאל (לתוספתא פי"ב ה"ד), ומש"כ לו הגרי"ז, נדפס במכתבים שבסו"ס חי' הגרי"ז עהרמב"ם]. ובשפ"א הקשה באופן אחר דכיון שלא חל קדוה"ג אלא קדושת דמים, א"כ הוי כמו קדשי בדה"ב, וא"כ אף אם עלה ירד, כו' ע"ש. וכן הקשה בחזו"א (סי' מא-ג) שהרי אף בקמצים שלא קידשו בכלי אמרי' לעיל (פג:): שאם עלה ירדו, כש"כ בזה שאינו אלא קדושת דמים, ועי' במק"ד (סי' ד-א) מש"כ ליישב.

9. ספר מקדש דוד - קדשים - סימן י

והנה בפלוגתא דר"י ור"ע אי קרבו נסכים במדבר כתב רש"י ז"ל בקידושין (ל"ז ע"ב) דלכ"ע קרבו נסכים בקרבן ציבור ורק בקרבנות היחיד איכא פלוגתא אי קרבו במדבר והתוס' זבחיהם (קי"א ע"א) ד"ה לדברי הביאור דברי רש"י ז"ל וכתבו ואין יודע מי הזקיקו לכך עכ"ל וגראה לענ"ד לומר דע"כ צ"ל דבקרבנות ציבור היו נסכים במדבר דאי אף לקרבנות ציבור לא היה שם נסכים א"כ לא היה שם שירה כלל דאין אומרים שירה אלא על היין וזה אי אפשר שלא היה שירה במדבר דהא עיקר שירה מה"ת ילפינן בעירוכין (י"א ע"ב) מדכתיב משה ידבר כו' יעננו בקול על עסקי קול וכתב רש"י ז"ל שהיה מצווהו לשורר לפי שמשנה לוי היה עכ"ל ומוכח שהיה שירה במדבר וכן איכא דמפיק לה התם מדכתיב

ובני קהת כו' בכתף ישאו ואין ישאו אלא לשון שירה ומכל זה מוכח שהיה שירה במדבר א"כ ע"כ היו שם נסכים בקרבנות ציבור:

10. איזהו מקומן מסכת זבחים דף קיא עמוד א

(ב) והנה בעיקר הדבר יש לדון מאי שנא בהמה שקדושה לאלתר קדוה"ג ע"י קידוש פה מנסכים ומנחות וקטורת שעד שלא קדשו בכלי יש להם פדיון כדאיתא במתני' מנחות דף ק: ועי' מה שביאר הראב"ד בפירושו ריש תמיד, ועי' במנח"א מנחות עמ' תנח' שהביא תשו' הרשב"א בזה, ועע"ש שציין לריש ספר זרע אברהם שנדפס שם תשובת חותנו האו"ש בזה, וע"ע פלוגת הגר"י אברמסקי והגר"ז במכתבים הנ"ל עמ' 162.

11. איזהו מקומן מסכת זבחים דף קיא עמוד א

בא"ד - דהא בפנים אם עלה לא ירד - מבואר בפירש"י דנסכים שלא קדשו בכלי הואיל ואית להו הכשירא בבמה דינם דעלו לא ירדו, והקשה החזו"א מה בין זה לקמצים שלא קדשו בכלי דקי"ל לעיל פג: שאם עלו ירדו,

ע"ש בחזו"א, וכן הקשה במקד"ד סי' ד, א, וע"ע מנח"א ח"ג עמ' יב, וע"ע מה שהקשה המקד"ד סי' ד, ב, ומש"כ ע"ז במנח"א ח"ג עמ' קה.

12. שפת אמת על זבחים דף קיא/א

שם בירוצי מדות א"ב. פירש"י דחוק דא"כ העיקר חסר מן הספר דלכו"ע בעי קידוש כלי רק דפליגי אי בעי תוך כלי ולא נזכר מזה כלום בברייתא. ולע"ד הי' נראה לפרש דלמ"ד ברוצי מדות לא נתקדשו ומ"מ לא הצריך הכתוב ליתן היין בכלי שתהי' יתירה על המדה רק אפי' המקצת שעל שפת הכלי שלא נתקדש הוא כשר וא"כ מצינו בפנים ג"כ ניסוך שלא נתקדש ולהכי חייבין עליו בחוץ אפי' בלי קידוש כלל. ולמ"ד ברוצין נתקדשו אינו חייב בחוץ רק ע"י קידוש כלי. אך שצריכין לעיין בדין זה בסוגיא דמנחות. והרמב"ם השמיט כל זה הדין דקידוש כלי וכיון דסתם וכתב המנסך מים חייב כלשון הת"ק משמע דלא בעי קידוש כלי. וצ"ל דס"ל קרבי נסכים במדבר וצ"ע ברמב"ם בדין זה:

13. קרן אורה על מסכת זבחים דף קיא/א

בירוצי מידות איכא ביניהו ור"א ס"ל בירוצי מידות לא נתקדשו ומשמע דבהכי פליגי לת"ק חייב על ג' לוגין עם בירוצי המידות ולר"א אינו חייב אלא על הג' לוגין לבד הבירוצין ומוכח מינה דבנסכי יין לכ"ע אינו חייב אלא על ג' לוגין אפילו ר"א דמחייב בנסכי מים בפחות מג' לוגין דאין שיעור למים ואין למידין זה מזה:

14. שפת אמת על זבחים דף קיא/א

שם לדברי ר"ע קרבו נסכים במדבר. נראה לפרש דלר"י ודאי לא קרבו ולר"ע י"ל דקרבו. אבל אפי' אי לא קרבו מ"מ לשון בכל מושבותיהם משמע לר"ע אפי' במת יחיד כדפירש"י [ומיושב קושית הפמ"א]:

15. שערים מצויינים בהלכה

ולדברי רע"ק קרבו נסכים במדבר. מדקדק במראה כהן מנ"ל דקרבו, דלמא לא קרבו ואתי קרא להשמיע להצריך נסכים בבמה קטנה, דבמדבר לא היה במה קטנה ויחידים לא נתחייבו בנסכים, ותירץ כיון דלרע"ק מושבות היינו כל מקום שאתם יושבים, מהיכי תיתי יאמר שלא קרבו.

תמה בנמוקי חיים, באיזה מקום זלפו הנסכים במדבר, וכן בבמה גדולה וקטנה, דהרי לא היה שיתין, ואין לומר דזלפו ע"ג המזבח, דהרי אזלי לאיבוד, והתוס' לעיל (נד. ד"ה ואי) כתבו גבי דם, דאי אפשר לומר שילך לאיבוד, והמכבה אש על המזבח עובר בשני לאוין, והיה נוהג במשכן ובבמה גדולה, ואפשר דזלפוהו ע"ג אישים באופן דלא כבה האש. ועי' בתשו' משכנ"י (יורד סי' סז ד"ה ויש להביא). ויש להעיר שברש"י עה"ת (תצוה כט-מ ד"ה ונסך) מבואר להדיא שבמדבר היו יורדין ממזבח לארץ. ועי' ברש"י לעיל (סא: ד"ה שיתין הוסיפו).

16. חידושי בתרא

תתתד) קיא. לא אם אמרת באיברים ופדרים שהן תחלת עבודה תאמר בשירי הדם שהן סוף עבודה (גירסת השיטה ס"ח). לכאורה כוונתו דאברים ופדרים הוו מצוה שמחויב לקיימה אף דלית בהו כפרה, משא"כ שירי דם הם רק מצוה אם נשתייר דם, אבל אין אפי' מצוה לצמצם בדם זריקה כדי שישאר שירים, וכיון דהוי רק מצוה קיומית ולא חיובית אין לחייב עליה בעליית חוץ, והיינו כשיטת הר"ר משה מפונטיוז"א ז"ל בתוס' בא"ד העולה. אבל עדיין קשה להר"י מאורליינ"ש ז"ל שם שסובר דמצוה לשירי דם למצוה שירים, עי' שיטה שם סל"ח.

17. שערים מצויינים בהלכה

דף קיא: שחיטת בהמה בלילה איכא בינייהו. הקשה בדם זבחים, אמאי נקט דוקא בהמה בלילה, והלא גם מליקת עוף בלילה איכא בינייהו, דלר"ש מלך עוף בפנים בלילה והעלה בחוץ חייב, ולרבנן פטור כמו שחיטת לילה דפטור מטעם דעלו ירדו. וכתב דלדברי התוס' לעיל (סח. ד"ה מלך) דבעוף מודה ר' יהודה דמלך בלילה לא ירד, ולכן לא מצי לאוקמי פלוגתייהו בעוף, דלרבנן ג"כ חייב כשמלך בלילה בפנים ואח"כ העלה בחוץ משום דאם עלה לא ירד, ומה"ט נקט זעירי שחיטת בהמה.

18. שערים מצויינים בהלכה

שחט בחוץ בלילה והעלה בחוץ חייב. דעת הראב"ד (מע"ק פי"ח הי"ז) דהא דחייב בשחט בחוץ בלילה והעלה בחוץ, דוקא על העלאה, אבל על השחיטה בחוץ ששחט בלילה פטור, והרמב"ם ס"ל דחייב על השחיטה, וזה כדעת רש"י ותוס' כאן, ועי"ש במפרשי הרמב"ם, ובקר"א כאן מש"כ בד' הראב"ד. [ועי' בדברינו לעיל ד"ה והכין. ועי' בזבחי אפרים לעיל (פה. ד"ה והנה הרמב"ם).]

19. רמב"ם יד החזקה הלכות מעשה הקרבנות פרק יח

השוחט בחוץ בלילה חייב הואיל והשחיטה בלילה כשירה בחוץ וכן אם העלה בלילה מזה ששחט בחוץ בלילה חייב על העלאה אבל אם שחט בפנים בלילה והעלה בחוץ פטור לפי שלא העלה אלא דבר פסול שאין לך שחיטה כשירה בלילה במקדש וכן אם קבל בכלי חול בפנים וזרק בחוץ פטור.

[השגת הראב"ד - השוחט בחוץ בלילה א"א בחיי ראשי אין צורת ההלכה כפירושו ולא כטעמו]

שהשוחט בלילה בחוץ והעלה בחוץ ביום חייב שהרי כששוחט בחוץ ביום והעלה בחוץ הלא כבר נפסל בשחיטה ואע"פ שכבר נפסל הזבח בשחיטתו ואעפ"כ חייב על העלאתו מה לי חד פסולא דחוץ מה לי תרי פיסולי חוץ אבל אם שחט בפנים בלילה והעלה ביום בחוץ פטור אף בהעלאה מפני

שכבר נפסל משום לילה שהוא פסול אחר שלא מפסולי חוץ אבל שחט בחוץ בלילה והעלה בחוץ בלילה לדברי הכל פטור]:

כסף משנה על הלכות מעשה הקרבנות פרק יח הלכה יז

וכתב הראב"ד השוחט בחוץ בלילה א"א בחיי ראשי אין צורת ההלכה כפירוש וכו'. ביאור הדברים שרבינו מפרש שכשאמרו העלה בחוץ בין ברישא בין בסיפא אלילה דקתני רישא קאי. והראב"ד מפרש דלא קאי אלילה דרישא אלא היינו לומר שהעלה ביום ומפני כך הוצרך לתת טעם אחר לדבר. ואיני יודע מה עול מצא בדברי רבינו כי רחק מעליו דפשטא דמילתא משמע דטפי עדיף למימר דסיפא אלילה דרישא קאי מלמימר דסיפא לא הוי בגוונא דרישא:

❖ שערים מצויינים בהלכה

בחוץ בלילה לדברי הכל פטור. ועיי"ש בכס"מ מה שתמה על הראב"ד, מה עול מצא בד' הרמב"ם, והאריכו בזה במפרשי הרמב"ם שם, וכן בקרן אורה כאן, וע"ע באו"ש שם שהקשה ע"ד הראב"ד, הרי הקטרת חלבים ואברים בפנים כשרה גם בלילה אף לכתחילה, [ובמק"ד סי' כז-ו מיישב דשאני הקטר חלבים ואברים שהוא סוף עבודה דיממא כדאמר' ביומא כז, א"כ זה דוקא בשחט ביום משא"כ בשחט בלילה כו', אך עיי"ש מש"כ להקשות ע"ז דא"כ גם בשחט בלילה והעלה ביום יפטר, והאריך בזה

לחם משנה על הלכות מעשה הקרבנות פרק יח הלכה יז

השוחט בחוץ בלילה חייב וכו'. רבינו ז"ל נתן טעם לשוחט בחוץ בלילה דכשרה מפני ששחיתת חוץ דהיינו שחיתת חולין כשרה בלילה מה שאין כן בשחיתת פנים דקרבן בעינן ביום דכתיב ביום זבחכם וכן לענין שחיתת העוף נתן טעם לפי שהשחיטה בחוץ כשרה והרי היא כמליקה בפנים. והר"א ז"ל השיג עליו בטעם זה וגם בדין שכתב השוחט בחוץ בלילה והעלה בחוץ בלילה דחייב והוא אית ליה דפטור וטעמו דבריש פ' השוחט והמעלה (דף ק"ז) אמרו אשכחן מוקטרי פנים שהעלן לחוץ מוקטרי חוץ שהעלן לחוץ מנין ומפיק ליה מקרא דאליהם לערב פרשיות ואמרו שם דמאו אשר ישחט מפקינן רבוי בשחיתת העוף בחוץ ומשמע ליה להר"א ז"ל דלא מרבינן מוקטרי חוץ שהעלן לחוץ אלא שהעלם ביום בחוץ דקרא מוקמינן ליה במועט יותר והיינו דהעלן בחוץ ביום ולא מרבינן כולי האי אפילו שהעלן בחוץ בלילה אלא דוקא שהעלן בחוץ ביום אבל רבינו ז"ל סובר דכי היכי דמוקטרי חוץ אע"פ ששחט בלילה בחוץ חייב ה"נ בהעלאה דאתקשו להדדי מקרא דאליהם. עוד סובר הר"א ז"ל דקרא ריבה לר' ישמעאל מקרא דאו שחט ולר"ע מקרא דדם יחשב שחיתת העוף ומיעט המליקה לר"ע מאו ישחט ולר' ישמעאל מזאת כדאיתא בר"פ השוחט ונתן הר"א טעם לזה מפני שלא רצה הכתוב לחייב בשחיתת חוץ אלא מה שחייב בבהמה דהיינו השחיטה דוקא. זו היא כוונת הר"א ז"ל אע"פ שהרב בעל כ"מ ז"ל כתב שלא זכה להבין דבריו ולע"ד אפשר כדכתיבנא. ויתר הדברים שכתב בהשגה הקודמת ג"כ הם מבוארים:

20. רמב"ם יד החזקה הלכות מעשה הקרבנות פרק יח

וכן המולק את העוף בחוץ פטור ואם העלהו פטור מלק בפנים והעלה בחוץ חייב על העלאה שחט בפנים והעלה בחוץ פטור שלא העלה אלא דבר שאינו ראוי ליקרב שחט את העוף בחוץ והעלהו בחוץ חייב שתיים שהשחיטה בחוץ כשירה והרי היא כמליקה בפנים.

[השגת הראב"ד - שחט את העוף בחוץ וכו' א"א זה הטעם אין בו טעם אלא שלא חייב הכתוב בעוף אלא מה שחייב בבהמה]:

21. יד בנימין

דף קי"א ע"ב במשנה נמלא דרך הכשירו
צפנים פטורו צחוך.

דרך הכשירו מצחוך פטורו צפנים הנה דרך
הכשירו צחוך לא שייך דקדשים אין לו הכשר
צחוך, אלא חני "חיוצו" וכדקאמר בגמ', וה"ק
דרך חיוצו צפנים פטור צחוך, דרך חיוצו
מצחוך פטורו צפנים, ופי' דרך חיוצו צפנים
כגון אם מלק צפנים דחייב על העלאתו צחוך,
אז "פטורו צחוך" היינו אם מלק צחוך פטור
אח"כ על העלאתו צחוך, אבל "דרך חיוצו
מצחוך" כגון אם שחט צחוך דחייב על העלאתו
אח"כ צחוך, אז פטורו צפנים פי' כגון אם
שחט צפנים העוף פטור על העלאתו צחוך.

22. יד בנימין

שם בגמ', אלא כי היכי דצחוך לא מיחייב
צפנים נמי לא ליחייב וכו'. פי' כי היכי
דמלק צחוך והעלה צחוך פטור ה"נ מלק
צפנים והעלה צחוך פטור, ולכאוי' ז"ע לפי"ז
האיך יתפרש סיומא מילתא דר"ש שמסיים
חוך מן השוחט צפנים ומעלה צחוך דיהי'
מישחמט לכאוי' דאף דשוחט צחוך ומעלה
צחוך פטור אפ"ה בשוחט צפנים ומעלה צחוך
חייב וזה לא יתכן שיהא שחיטה צפנים עדיפא
ממליקה צפנים דהכשירו בכך, ועוד הא שוחט
צחוך ומעלה צחוך הרי נמי חייב.

וצ"ל להאי אוקימתא, דנהי דעיקר דברי ר"ש
הוא לפלוגי על ת"ק ואתי למעוטי
מלק צפנים שהעלה צחוך דפטור כמו מלק
צחוך והעלה צחוך, מ"מ כיון דאמר במילתי'
כללא "כל שחייבין עליו צחוך חייבין על כיוצא
בו צפנים שהעלה צחוך" דמשמע שהוא כלל
בכ"מ שחייבין עליו צחוך חייבין על כיוצא בו
צפנים שעשה צחוך לזה הוצרך למעט חוך
מהשוחט צפנים שהעלה צחוך דנהי דשוחט
צחוך והעלה צחוך חייב מגזיה"כ, אפ"ה שחט
צפנים והעלה צחוך פטור וק"ל.

אזיל צפ"ג מפסוהמ"ק הל"ו דפסק שם כר' יהודה דנשחטת זלילה תרד וא"כ אין מתקבל בפנים (וכן צמח"ד גבי קיצל בכלי חול אזיל נמי לשיטתו דפסק שם נשפך דמה תרד).

והנה גבי שחט צח"ד זלילה והעלה צח"ד דמזוהר צמח"ד דחייב, בפשטות אין חילוק בין אם העלאת היתר צום או אפי' זלילה בכל אופן חייב גם על העלאתו, והו' דעת הרמב"ם ז"ל צפ"ח ממעה"ק שם.

אולם דעת הראש"ד ז"ל שם דנשחט צח"ד זלילה והעלה צח"ד פטור, ויעוי"ש שם להשיג על הרמב"ם, וזמ"ד, דהא דנשחטת זלילה צח"ד חייב אין הטעם משום שהשחיתת זלילה כשירה צח"ד כמ"כ הרמב"ם, אלא הטעם הוא שהרי כשנשחט צח"ד צום ומעלה צח"ד הלא צע"ס כזר נפסל הזבח נשחיתתו ואעפ"כ חייב על העלאתו וא"כ מה לי חד פסולי צח"ד מה לי תרי פסולי צח"ד, ולכך נשחטת זלילה צח"ד ומעלה צום נהי דהוי תרי פסולי חייב, אצל נשחטת זלילה צח"ד ומעלה זלילה פטור לדברי הכל, עכ"ל השגת הראש"ד ז"ל (יעוי"ש צכ"מ ולח"מ).

שם בגמ', אמר זעירי שחיתת צהמה זלילה איכא צינייהו וה"ק וכן השוחט צהמה צפנים זלילה והעלה צח"ד פטור, שחט צח"ד זלילה והעלה צח"ד חייב, ר"ש אומר כל שחייצין עליו צח"ד חייצין על כיוצא בו צפנים והעלה צח"ד. פי' ונשחטת צהמה צפנים זלילה והעלה צח"ד נמי חייב כמו נשחטת צח"ד זלילה והעלה צח"ד, ועי' פירש"י שצ"ח דר"ש לשיטתו אזיל דס"ל נשחטת זלילה לא תרד כו', חוץ מהשוחט עוף צפנים והעלה צח"ד, (פי' דאף דנשחט עוף צח"ד והעלה צח"ד חייב מגזיה"כ, אצל שחט צפנים והעלה צח"ד פטור דשחיתת לא שייכא צע"ס וכמאן דקטלינהו דמי וכדפירש"י ז"ל).

והנה הרמב"ם ז"ל צפ"ח ממעה"ק הל"ו פסק דנשחטת צהמה צפנים זלילה והעלה צח"ד פטור, והיינו משום דלשיטתו

24. שפת אמת על זבחים דף קיא/ב

במשנה נתן בחוץ וחזר ונתן בפנים חייב. נראה דה"ל מה שנתן בפנים מכפר כמו בסיפא בב' כוסות דגם בכוס א' נתניה דלחוץ לא פסלה להשאר [כדילפי' לעיל (פ"ב). דאין המשורר כיוצא] רק משום דמירי דהוציא כל הכלי ונפסל בהוצאה אבל אי לקח מקצת מהכלי לכלי אחר וזרקו בחוץ השאר כשר כנ"ל:

25. שערים מצויינים בהלכה

משנה חטאת שקבל דמה בכוס אחד נתן בחוץ וחזר ונתן בפנים. כתב בחזו"א (סי' כ סק"ח) דאם חזר ונתן בחוץ פטור על השני מדין חסר, אבל בקבל בשני כלים, כיון דכוס עושה חבירו דחוי ואינם ראויים כולם למזבח, נחשב כל כוס בפנ"ע, ועי"ש דאפשר בקבל בכוס אחד, אפי' שפך מקצת לכוס אחר, והוציאו לחוץ וזרקו מקרי חסר, כיון דנתקבל מתחלה לכוס אחד וראוי כולו למזבח וכו'.

א. דף על הדף מסכת זבחים דף קיא עמוד א

בגמ': ת"ר המנסך שלשה לוגין וכו' והוא שקדשן בכלי וכו' קרבו נסכים בבמה איכא ביניהו.

ברמב"ן (דברים יא, ו) עה"פ: ואשר עשה לדתן ולאבירם וגו' כתב וז"ל:

והזכיר "ואשר עשה לדתן ולאבירם", ולא הזכיר קרח ועדתו שיצאה אש מלפני ד' ותאכל אותם בעבור, כי אש זר הקריבו להקטיר קטורת הוא מלאוי התורה, ולעולם הוא נענש לדורות כאשר קרה לעזיהו ע"כ לא מנאו באותות המדבר עכ"ל.

וכתב בכלי חמדה פר' קרח (ע' 145):

והנה "כוונת רבינו ז"ל ע"כ משום שהקטירו בחוץ והיו חייבין משום הקטרה בחוץ, ומה שכתב הדמיון לעזיהו, אף על גב דעזיהו רצה להקטיר קטורת בהיכל, ע"כ צ"ל דכוונתו, דכמו דעזיהו נענש משום איסור זרות בקטורת וה"ט דצריכה פנים וכהונה, וממילא קרח ועדתו נענשו מצד קטורת בחוץ, וזה מוכרח בכוונת הרמב"ן ז"ל שכתב בעצמו דהקטירו בחוץ.

אמנם מה שקשה לי על רבינו הגדול הרמב"ן ז"ל דקרח ועדתו היו חייבין משום קטורת בחוץ. לפי מה דמבואר בזבחים (דף קי"א ע"א) דמה דלא קרב בבמה אין חייב עליו בחוץ אלא א"כ נתקדש בכלי, כיון דכללא הוא דכל מה שאינו ראוי לבוא לפניו אין חייבין עליו בחוץ, אמנם מה שקרב בבמה ובבמה לא ה' קידוש כלי שרת, לכן אמרינן דמשעה שנאסרו הבמות נאסר להקריב זה בבמה אפי' בלא קידוש כלי, כמו שהי' עד עתה, אבל מה שאינו קרב בבמה, כיון דלא ה' קרבן בשום פעם בלא קידוש כלי, אין חייבין עליו היום בחוץ בלי קידוש כלי עיין שם היטב בסוגי' ותמצא מבואר כן.

א"כ בקטורת דלא הקריבו בבמה, נראה דאין חייב במקטיר קטורת בחוץ אלא א"כ נתקדש בכלי שרת, דבלא"ה אין ראוי לבוא לפניו, וא"כ כיון שהרמב"ן ז"ל עצמו (בפר' קרח) חולק על רש"י ז"ל במה דס"ל דהמחתות היו כלי שרת, ורבינו ז"ל ס"ל דלא היו כלי שרת, א"כ אמאי נענשו קרח ועדתו משום קטורת בחוץ, וזה תימה גדולה לכאן.

אמנם לדעת התוס' בשבועות (י"א ע"א) דבקטורת לא צריך קדושת כלי להיותה קדושת הגוף, י"ל דנהי דאין ראוי לבוא בפנים אלא ע"י מחתה דהיא כלי שרת, וקרב על מזבח הזהב דהוא ג"כ כלי שרת, מ"מ כיון שקדוש קדושת הגוף בקדושת פה, י"ל דבדיעבד אפי' אם לא נתקדש במחתה אם עלה לא ירד דהוי בכלל פסולו בקודש, ודוקא בכל מנחות ונסכים דבלא קידוש כלי שרת הויין רק קדושת דמים והוי כמו חולין גמורין על המזבח, לכן גם בדיעבד פסולין, ושפיר אין חייבין משום שחוטי חוץ. משא"כ בקטורת כיון דנתקדשו קדושת הגוף בקדושת פה, אף על גב דלא נתקדשו בכלי שרת, אמרינן אם עלה לא ירד, ושוב חייב עליהם משום קטורת בחוץ ודו"ק היטב עכ"ד.